אלא סיפא דאמר לזה ולזה ר"ע היא אמאי פליגי רבנן עליה והאמרת דברי הכל מותר אמר ליה רבא ולרבה לר' עקיבא מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון אלא רישא דאמר לכולכם וסיפא [א]כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי [א]דתניא [ב]הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין (א) ולמעלה אסורין איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא [ג]קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר [ד]לא באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן איתיביה רבינא לרבא [ה]רבי נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור כיצד נדר מן הכלכלה

והיו

רש"י

אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כילד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: **והא אמרת.** היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין (ב) כולן מותרין. והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מצי רבא לאוקמא לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: **אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא.** דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם: **הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון.** הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין: **אלא אמר רבא.** הנה מתרצינא להדדי דלא קשיא כלל (ג) דסיפא דקתני ראשון ואחרון לא משמע כדקתני שאיני נהנה לזה ולזה: **אלא כגון שתלאן זה בזה.** דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קתני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין בו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון: **דיקא נמי.** דהכי הוא דקתני ההיא ברייתא: **הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר.** והיינו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים: **ממנו ולמעלה.** היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: **והלא הכופרי.** בצל של אותו מקום: **הותר בכופרי.** שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי: **והתירו רבי מאיר.** דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר.** דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי (ד) דב"ש דאסרי סברי לה כר"מ: תריץ לה **באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר.** דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר (ה) דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר. ותרווייה"ו גרי"ס המור"ה:

בנות

ר"ן

שהוא מעמיד דבריו הוא בלבד מותר וכולן אסורים: **אלא סיפא.** כלומר מציעתא אי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולכם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קתני בברייתא לזה ולזה אדבריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו. וליכא למימר דכי היכי דלרבה תרי בבי קמאי במשנה לרבא נמי תרי בבי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף כולכם ומציעתא כשאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרבה תרוייהו צריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט או מפרט לכלל שניי הוי אלא לרבא דלית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקתני כיצד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו. והוא הדין דהוה ליה לאקשויי מסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דלאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמציעת' קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא. ונראה בעיני דהיינו טעמא דכי אמרי' בשלמא לרבה קרינא למציעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינן למציעתא סיפא משום דלרבה מציעתא ורישא כחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרוייהו רישא דלדידיה ליכא אלא תרי בבי בברייתא דהיינו תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקמיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן מקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינן למציעתא סיפא: **אמר** (ו)**לך רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם.** כלומר במעמיד וכדפרישית. אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון כלומר היכי שייך למיתני ראשון ואחרון ואמאי קרי ליה במציעתא ראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתרוייהו הותר אחד מהם: **אלא רישא דאמר לכולכם.** כלומר בין לדידי בין לרבה רישא דאמר לכולכם: **וסיפא.** כלומר מציעתא ובתרייתא בשתלאן זה בזה וכו' אלא לדידי רישא במעמיד ולרבה במשנה: **איתיביה רב אדא לרבא וכו'.** כלומר וקשיא לרבא דאמר במעמיד פליגי ומוקי ב"ש כרבי מאיר ומדאיגהו כר"מ משמע דר"מ נמי ס"ל כותייהו דאביו מותר וכולן אסורין וכאן התיר ר"מ כל הבצלים. וכל שכן דקשיא לרבה דאמר דבמעמיד ד"ה כולהון אסורין ואביו מותר דא"כ ר"מ שהתיר כל הבצלים דאמר כמאן אלא דמשום דהך מתני' תני ר"מ בהדיא ורבא הוא דאדכריה לר' מאיר אקשי ליה לרבא. ובדין הוא דה"מ לשנויי דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא דלפום טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דלאו במעמיד היא אלא במשנה לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא דהא רבה לא ס"ל דב"ש כר"מ הלכך מצינן לאוקמי לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרבא דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: **יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור.** נראה לי דבמקצתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לבנות שוח לעולם: (ז)**ר' עקיבא היא ופליגי רבנן עליה.** בתמיה: **אי לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא.** כלומר במשנה. וסיפא כולכם ורבנן כלומר במעמיד: **לרבא רישא לזה ולזה ודברי הכל.** כלומר במשנה. וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: **ולענין הלכה** קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו. ובפלוגתא דרבה ורבא כיון °דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבא ואיכא למימר דהילכתא כרבא משום דבתראה הוא נקטינן כרבה לחומרא דבמעמיד כולהון אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו ביניהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל

בהלכותיו

תוספות

ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא ראשון הדין הוא אחרון. כלומר מ"מ ראשון ומ"מ אחרון בתרוייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא דרישא דאמר כולכם.** והכא פליגי רבנן ור"ע דסיפא לאו מפלוגתא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שתלאן זה בזה: **איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא.** בכולהו פירכי גרסינן לרבא מיהו האי פירכא איתא לרבה וכ"ע לרבה כמו שאפרש בע"ה: **קונם בצל שאני טועם.** משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי יפה ללב.** על שם מקומו וכן כלל כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו' כל הבצלים וכו' והתיר ר"מ.** וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא כהך ברייתא מתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון ולרבה [illegible] אמר לעיל בכולכם אסור כב"ש והא דפריך לרבה [illegible]: **לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני וכו'** מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן כלומר אליבא דב"ש ואליבא דב"ה כרבה דאמר לעיל דהכל מודים באומר לזה ולזה ואליבא דרבנן נמי [illegible] אמר דוקא ולא אליבא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה:

פירוש הרא"ש

אלא סיפא. דאמר בשעת חורה לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה וליכא לתרוצה לרבא לישנא דמתני' קאי אשעת הנדר ובשעת חורה אמר כולכם ואשמועינן דבין פרט ובין כלל בתחלה אע"ג דבשעת חורה אמר כולכם הותרו כולם דכיון דלרבא תלוי כל ההיתר באותו לי שאמר בשעת חורה מסתמא ר"ע נקט אותו לי שהיתר הנדר תלוי בו דבשלמא לרבה דהיתר תלוי בין בל' ראשון בין בל' אחרון זה שהחליף דבריו אין לקפיד אם שנה במשנה ל' שעת הנדר או לשון החורה: **במאי מוקי לה דאמר לבולכם.** או בשעת נדר או בשעת חזרה: אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון. בתמיה כיון דאמר כולכם אי זה נקרא ראשון ואי זה נקרא אחרון בלשון אחד גרס הוא דין הוא ראשון והוא דין הוא אחרון בלשון קושיא והי ראשון והי אחרון ואין חלוק ביניהם ואמאי קתני דאם הותר ראשון הותרו כולם ובאחרון קתני הוא מותר וכולן אסורים [illegible] דאם אמר הייתי אומר אבא מותר וכולם אסורים הרי אביו ראשון ואם אמר כולכם אסורים חוץ מאבא הרי אביו אחרון אבל טעם החלוק לא ידענא: **וסיפא כגון שתלאן זה בזה.** ולא איירי בכל כפלוגתא דב"ש וד"ע אלא מלתא אחריתי היא וכגון שאסרן על פלוני ואח"כ אמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני הותר הראשון כגון שנמצא אביו או שהותר ע"י פתח חרטה הותרו כולם שכולם נתלו בו הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ולא שייך הכא לומר הותר מקצתו הותר כולו דכל חד וחד נדר באפי נפשיה הוא וכה"ג אמר בנזיר אמר הריני נזיר ואמר חבירו הריני כמותו כו' הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ודיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי כו': **כופרי יפה ללב.** בצל הגדול שנתבשל כל צרכו כמו ורבעה כלב סופרי (יבמות דף נט:): **הייתי אומר כל הבצלים אסורים וכופרי מותר.** וקשה לרבה דהכא לא החליף דבריו דמתחלה אסר כל הבצלים עליו ולבסוף אמר כולהם וקא שרי רבי מאיר וקשה נמי לרבא דאיהו אמר כי אמר כולכם בסוף אסרי בית שמאי משום דסברי כרבי מאיר והכא קא שרי רבי מאיר: **הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר.** לרבה הרי החליף דבריו ור"מ כר"ע רביה סבירא ליה ולרבא לדברי הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והיינו אליבא דרבא:

עין משפט נר מצוה

ל א טוש"ע י"ד סימן רכט סעיף ג:

לא ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מותרין הימנו ולמעלה אסורין: (ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרין והשתא לא מצי רבא לאוקמא כדברי הכל והשתא לא דייק מסיפא דסיפא אלא מסיפא דרישא דבכולן אסורין ליכא: (ג) ד"ה אלא וכו' דלא קשיא כלל דדרישא דקתני: (ד) ד"ה מאי לאו וכו' ובית שמאי: (ה) ד"ה תריץ וכו' מותר ור' מאיר:

מסורת הש"ס

א) [לכאורה צ"ל דתנן שהרי הכי תנן לקמן סו. מיהו בפי' הרא"ש דהכא כתב בסד"ה וסיפא וכו' ודיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי וכ"כ הרא"ש בפסקיו לקמן פרק ט סי' ה מוכח דלא היה כך גרסת בגמ' די במשנה לקמן סו.], ב) [לקמן סו.], ג) [שם], ד) [תוספתא פ"ב], ה) צ"ל ליה, ו) מכאן שייך לדף שאח"ז,

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה לרבא רישא וכו' ואיכא למימר וכו'. עיין בר"ן ריש סוכה דף רלא ול"ע:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones